

**NASJONALE RETNINGSLINJER FOR
SAMISK
BARNEHAGELÆRERUTDANNING**

18.9.2025

Innhold

1.0	Forord	1
2.0	Innledning.....	3
2.1	Felleskapittel – Nasjonale retningslinjer for lærerutdanningane	3
2.2	Samisk barnehagelærerutdanning: en overgangstekst	6
2.2.1	Formål og relevans	8
2.2.2	Læringsutbytte beskrivelse	8
2.3	Sentrale begreper	11
2.3.1	Pedagogikk	11
2.3.2	Samisk pedagogisk grunnsyn og samiske verdier	11
2.3.3	Samisk naturforståelse	12
2.3.4	Samisk pedagogisk ledelse	13
2.3.5	Samiskspråklighet	13
2.4	Gjennomgående temaer	14
3.0	Institusjonelle forhold	16
3.1	Strukturelle forhold	17
3.2	Gjennomføringsform	17
3.3	Arbeids- og vurderingsformer	18
3.4	Progresjon for samisk pedagogisk grunnsyn og praksisstudiet	19
4.0	Innholdskomponenter i studiet.....	21
4.1	FoU	22
4.2	Praksisstudiet	22
4.2.1	Progresjon for pedagogisk ledelse og praksis.....	23
4.2.2	Fellesprinsipp for gjennomføringen av praksisstudiet.....	26
	Forventninger til praksislærer	26
	Forventninger til praksissted	26
	Forventninger til barnehageeiere	27
	Forventninger til utdanningsinstitusjonen.....	27
	Forhold om overgang fra utdanning til yrket	27
4.3	Profesjonsfaglig digital kompetanse (PfdK)	27

4.4 Fordypning.....	28
4.5 Bacheloroppgaven	28
5.0 Mobilitet	30
Intern mobilitet mellom studieprogram	30
Mobilitet mellom institusjoner	30
Internasjonal mobilitet.....	30
5.1 Internasjonalisering.....	30
6.0 Nasjonale retningslinjer for kunnskapsområder.....	32
6.1 Barns utvikling, lek og læring	32
6.1.1 Læringsutbytte	33
6.2 Samfunn, religion, livssyn og etikk	34
6.2.1 Læringsutbytte	35
6.3 Språk, tekst og matematikk	37
6.3.1 Læringsutbytte	38
6.4 Kunst, kultur og kreativitet	39
6.4.1 Læringsutbytte	40
6.5 Natur, helse og bevegelse	42
6.5.1 Læringsutbytte	43
6.6 Samisk språk, flerspråklighet og språkrevitalisering	44
6.6.1 Læringsutbytte	45
6.7 Ledelse, samarbeid og utviklingsarbeid	46
6.7.1 Læringsutbytte	47
Relevante styrings- og bakgrunnsdokumenter.....	49

1.0 Forord

Det er behov for en revidering av de nasjonale retningslinjene for samisk barnehagelærerutdanning, ettersom de gjeldende retningslinjene ikke har blitt evaluert eller revidert siden 2013. En ny Forskrift for samisk barnehagelærerutdanning trådte i kraft 30. juni 2023, og mandatet for revideringsarbeidet ble fastsatt i september samme år. Programgruppen har nå utarbeidet forslag til nye retningslinjer som er i samsvar med Forskriften om samisk barnehagelærerutdanning. Programgruppen har presisert enkelte punkter utover forskriftens tekst, uten å være detaljstyrende. I arbeidet med retningslinjene har programgruppen også tatt hensyn til Retningslinjer for samisk barnehagelærerutdanning (2012), Retningslinjene for barnehagelærerutdanning (2018) og Sluttrapporten fra rammeplangruppen (2021), samt brukt Felles mal for nasjonale retningslinjer for lærerutdanning (2023). Arbeidsgruppen vil presisere utdanningens særpreg, ettersom studentene kommer fra Norge, Sverige og Finland og gjennomfører praksis i disse landene. Retningslinjene er derfor knyttet til hele Sápmi for å sikre en helhetlig tilnærming til kunnskapsområdene.

Formålet med revideringen har vært å sikre at retningslinjene bidrar til utviklingen av den samiske barnehagelærerutdanningen som en profesjonsutdanning, en samisk utdanning og en urfolksutdanning. De nye retningslinjene utfyller og konkretiserer forskriften, men er ikke detaljstyrende. Retningslinjene skal bidra til å etablere en felles standard for hva som kjennetegner samisk barnehagelærerutdanning, gi rom for utdannings egenart og institusjonelle særpreg, samt være førende for institusjonenes arbeid med studieplaner og emneplaner.

Retningslinjene legger til rette for en samisk barnehagelærerutdanning som tilfredsstillende kravene til kvalitet, helhet og sammenheng, samtidig som de bidrar til å bevare og styrke samisk språk og kultur. I arbeidet med retningslinjene har programgruppen tatt utgangspunkt i samisk pedagogisk grunnsyn, pedagogikk, samisk naturforståelse, ledelse og samiskspråklighet.

I programgruppen har følgende medlemmer vært med:

- Marikaisa Laiti, leder for gruppen, førsteamanuensis og studieprogramleder for samisk barnehagelærerutdanning, Samisk høgskole
- Anne Marge Päiviö (2023)/Randi Juuso (2024), sekretær, Samisk høgskole
- Anne Ingebjørg Svineng Eriksen, høgskolelektor, representant for faglærere fra samisk barnehagelærerutdanning, Samisk høgskole
- Inga Lill Mikkelsen, representant for eiersiden, foresatt, Viejaga AS (Lulesamisk barnehage), Drag
- Margrete Eira, representant fra praksisfeltet i Sápmi, Gártnetluohkká mánáidgárdi (Nordsamisk barnehage), Kautokeino, vår 2024
- May Lise Vars Ingebrigtsen, studentrepresentant, samisk barnehagelærerutdanning ved Samisk høgskole, vår 2024
- Ina-Ristin Danielsen Gundersen, studentrepresentant, Nord universitet, høst 2024
- Elin Børve, faggruppeleder, Fakultet for lærerutdanning, kunst og kultur, Nord universitet
- Márjá Sofe Holmestrand Hætta, høgskolelektor, Samisk høgskole, høst 2024

Arbeidet med revideringen har vært kort og effektiv, programgruppen gjennomførte revisjonsprosessen i perioden 1. desember 2023 til 30. november 2024, med to fysiske møter supplert av flere digitale møter. Mellom møtene har lederen, i samarbeid med gruppemedlemmer og inviterte fagpersoner arbeidet digitalt med utformingen av retningslinjene. Forslaget til de nye retningslinjene for samisk barnehagelærerutdanning ble ferdigstilt i desember 2024.

2.0 Innledning

2.1 Felleskapittel – Nasjonale retningslinjer for lærerutdanningane

Lærerutdanning som høgre utdanning

Høgre utdanning og forskning skal bidra til å utvikle sjølvstendig tenkande, opne, kunnskapsorienterte og emosjonelt modne menneske som deltar i demokratiet. Som del av høgre utdanning er alle lærerutdanningane underlagt lov om universitet og høgskolar. Med basis i forskning, fagleg og kunstnarleg utviklingsarbeid og i tett samarbeid med praksisfeltet skal lærerutdanningane kvalifisere framtidige lærarar for arbeid i barnehage, skole og vidaregåande opplæring. Kunnskap om korleis ta i bruk vitenskaplege og kunstnarlege metodar og resultat både i utdanninga og i samfunnet ellers er sentralt i lærerutdanningane. Utdanningane skal leggje til rette for internasjonalisering slik at framtidige lærarar kan opne dører mot verda for barn og unge og kunne legge til rette for dannelsesprosessar. Dei som arbeider i lærerutdanningane må vere oppdatert på norsk og internasjonal forskning innanfor sine respektive fagfelt og bygge utdanninga på den samla kunnskapen på lærerutdanningsfeltet. Undervisninga og læringsaktivitetane skal vere basert på forskning om kva som er god undervisning og kva som gir god læring. Lærerutdannerane må ha positiv interaksjon med studentane og høge forventningar til dei. Studentane skal oppleve at dei er ansvarlege deltakarar i sin eigne læring og utvikling, og dei skal vere involvert i det akademiske fellesskapet.

Verdigrunnlag

Lærerutdanningane skal bygge verksemda si på dei grunnleggjande verdiar som vi kan finne i barnehagelova og opplæringslova og som er forankra i menneskerettane; menneskeverdet og respekt for naturen, åndsfridom, nestekjærleik, tilgjeving, likeverd og solidaritet. Innsikt i historie og kultur - også barne- og ungdomskultur - er viktig for å legge til rette for utvikling av identiteten til barn og unge og at dei kan oppleve å høyre til. Den samiske kulturarven og kulturarven til dei nasjonale minoritetane er ein del av kulturarven i Noreg. Dei norske lærerutdanningane skal formidle kunnskap om det

samiske urfolkets og dei nasjonale minoritetenes historie, kultur, samfunnsliv og rettar.

Lærarutdanningane skal fremje likestilling mellom kjønna, solidaritet på tvers av grupper og vise at kunnskap kan vere ei skapande og omformande kraft, både til personleg utvikling og til humane samværsformer. Kunnskap om vald, overgrep og omsorgssvikt og korleis sette i gang naudsynte tiltak etter gjeldande lovverk er ein del av dette. Lærarutdanningane skal følgje opp FNs barnekonvensjon og bidra til å sikre barns rett til omsorg, leik og ein trygg oppvekst, og følgje opp FNs bærekraftsagenda i Noreg ved å sikre inkluderande, rettferdig og god utdanning og livslang læring for alle.

Praksisstudiar

Det er gjennom praksis at lærarar utøver gjerninga si. Høg kvalitet på praksisstudiar er difor essensielt for lærarstudentar si utvikling av endrings- og utviklingskompetanse. Lærarutdanningsinstitusjonen skal saman med fagpersonalet i praksisfeltet legge til rette for ein studiesituasjon med heilskap og samanheng. Etter fullført utdanning skal kandidatane ha grunnlag for profesjonsutøving basert på vitenskapleg kunnskap og erfaringskunnskap. Dei skal ha utvikla eit profesjonelt skjønn, sin relasjonskompetanse og sine sosiale og emosjonelle eigenskaper og evne til sjølvrefleksjon.

Lærarutdanningsinstitusjonen og praksisfeltet må samarbeide om å legge til rette for at studentane skal tileigne seg slike kvalifikasjonar.

Lærarkrets mange oppgåver

Lærarar i ulike deler av opplæringssystemet vil vere blant dei viktigaste personane i barn og unges liv. Gjennom omsorg, oppseding og opplæring skal dei bidra til at barn og unge utviklar seg og lærer til beste for seg sjølv og samfunnet dei er ein del av.

Lærarutdanningane skal ruste framtidige lærarar til å skape eit fellesskap der nye generasjonar trygt kan utfolde seg og bli bidragsytarar inn i eit felles demokratisk samfunn. Ein lærar skal vere i stand til å legge til rette for utvikling, læring og danning, å bistå barn og unge i å møte livets oppgåver og meiste utfordringar saman med andre, og hjelpe dei til å ta vare på seg sjølv, kvarandre og naturen.

Ein lærar skal kunne skape gode, motiverande omsorgs- og læringsmiljø og arbeide for inkluderande fellesskap som fremjar helse, trivsel og læring for alle. Barnehagen og skolen skal bidra til utvikling av identitet, skaparglede og engasjement. Barn, elevar og lærlingar skal få utvikle utforskartrøng, vitskapleg og kritisk tenking, få innsikt i kulturelt mangfald og utvikle respekt for den enkelte sin eigenart og overtyding. Deltaking i praktisk arbeid og arbeid med estetiske uttrykksformer er både viktige eigenverdier og viktig for læring. Eit godt læringsmiljø skal vere tillitsskapande, trygt og bidra til kjensla av å høyre til og å delta i meiningsskapande aktivitetar. Barn og unge skal oppleve å bli brukt som ressurs i eigen læring og i utvikling av læringsfellesskapet. Ein lærar må kunne skape gode relasjonar til alle i barnegruppa/elevgruppa og legge til rette for estetisk skapande prosessar og fagleg lærdom. Lærarutdanningane skal kvalifisere studentane til å kunne foreta etisk grunngjevne vurderingar og legge til rette for det enkelte barn/den enkelte ungdoms utvikling og læring. Studentane må derfor gjennom utdanninga utvikle både fagleg- og relasjonell kompetanse slik at dei som yrkesaktive kan vere den som skaper læringsmiljø som realiserer desse ambisjonane.

Lærarprofesjonen er bygd på samarbeid

Den gode læraren må kunne samtale og kommunisere godt i mange ulike samanhengar, på ulike måtar og gjennom ulike medium, for eksempel munnleg og skriftlig fagleg kommunikasjon, kommunikasjon med barn og unge, med føresette og med andre grupper. Ein lærar skal bidra til at barn og unge har innsikt i det som møter dei som deltakarar i samfunnet/arbeidslivet. Ulike møteplassar for samhandling og kunnskapsdeling for tilsette, studentar og yrkesfeltet på tvers av profesjonsgrensene vil vere viktig. Å delta og bidra i kollegial fagutvikling på eigen arbeidsplass, bidra til eit godt arbeidsmiljø og samarbeide med foreldre/føresette om barn og unges læring, utvikling og danning er sentralt. Ein lærar må kunne formidle innsikt, arbeidsmåtar og haldningar om kunnskapsfeltet barnehage- og skole til foreldre/føresette. Viktige arbeidsoppgåver vil også vere å samarbeide med ulike instansar utanfor barnehagen/skolen og å ha kjennskap til ulike hjelpeinstansar når det er bruk for det. Arbeid i barnehage og skole vil krevje at læraren er i stand til å reflektere over og kontinuerleg utvikle eigen praksis. Derfor er det ein føresetnad med solid fagkunnskap, men også vilje og evne til læring og profesjonell utvikling i fellesskap. Morgondagens samfunn vil krevje andre kompetansar

enn dagens, og utdanningane bør derfor ruste lærarane til å utvikle relevant kunnskap for dei kontekstar dei vil møte. Det er felles for alle lærarutdanningar at dei utdannar kandidatane som skal arbeide som lærarar over mange år, tilpasse seg nye samfunnsforhold, nye læreplanar, andre styringsdokument og ny forskning på relevante fagområde.

Dei ulike lærarutdanningane

Dei ulike lærarutdanningane er styrt av forskrifter om rammeplan for kvar enkelt utdanning der omfang, fagsamansetting, tal på praksisdagar og opptaksgrunnlag er fastsett. Alle lærarutdanningane skal foreta vurdering av om studentane er skikka for arbeid med barn og unge. Det er utvikla nasjonale retningslinjer for alle utdanningane. Dei nasjonale retningslinjene utfyller forskriftene og skal vere førande for institusjonane.

2.2 Samisk barnehagelærerutdanning: en overgangstekst

Forskriften om rammeplan for samisk barnehagelærerutdanning (SBLU), heretter kalt Forskriften om SBLU, ble fastsatt av Kunnskapsdepartementet 20. august 2013 (sist endret 30.06.2023). Den gir de overordnede føringene for samisk barnehagelærerutdanning, og forpliktende føringer for samisk barnehagelærerutdanning, samt for de nasjonale retningslinjer for SBLU. Denne forskriften understreker viktigheten av å kjenne til lov om barnehager og gjeldende Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, samt om internasjonale konvensjoner som ILO-konvensjon nr. 169 og FNs barnekonvensjon. Staten har gjennom sin tilslutning til ILO-konvensjonen en særskilt forpliktelse i forhold til det samiske folk. Norges ansvar overfor samene som urfolk er tydeliggjort gjennom tilslutningen til ILO-konvensjonen. Samisk barnehagelærerutdanning og samisk barnehagelærerprofesjon er preget av samisk forståelse av barn, barns læring og utvikling. Dette er basert på urfolkskunnskap og samiskspråklighet.

Retningslinjene for samisk barnehagelærerutdanning utfyller Forskriften om SBLU og skal sikre en nasjonalt koordinert samisk barnehagelærerutdanning som oppfyller

kravene til kvalitet i utdanningen på bachelornivå. Den samiske og den norske barnehagelærerutdanningen er likeverdige, men den samiske barnehagelærerutdanningen inngår i en samisk- og urfolkskontekst, og den skal forankres i samisk kultur og samfunn (Forskrift om SBLU §1-4). Faglige retningslinjer for samisk barnehagelærerutdanning skal være førende for utdanningsinstitusjonenes studieplaner og emneplaner. Den enkelte institusjon skal utarbeide studie- og emneplaner med bestemmelser om faglig innhold, inkludert samiske emner og tverrfaglighet, praksis, organisering, arbeidsformer, vurderingsordninger og internasjonalisering. Institusjonens studieplaner skal ikke reprodusere retningslinjene, men benytte det tolkningsrommet som retningslinjene gir for nyskapning og institusjonell tilpasning. Studieplaner skal vedtas av institusjonens styre.

Samisk kunnskapsbasert barnehagelærerutdanning blir utviklet gjennom kunnskaper, ferdigheter, generell kompetanse og faglig reflektert profesjonsutvikling som er progressivt. Utdanningsinstitusjonen legger til rette for en dannelsesprosess der studentene utvikler sitt samiske pedagogiske grunnsyn, med fokus på etiske og historiske perspektiv på egen profesjonsrolle og kritisk perspektiv på samfunnsrollene til barnehagelærerprofesjonene og oppveksten til barn i et moderne samfunn.

Tradisjonell samisk kunnskap er sammen med vitenskapelig tenkning og metode integrert i utdanningen, og studentene utvikler analytiske, metodiske og praktiske ferdigheter. Tverrfaglig samarbeid og problemløsning utgjør viktige læringsformer for studentene.

Forskriften om SBLU understreker viktigheten av å kjenne til lov om barnehager og gjeldende forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, samt internasjonale konvensjoner som ILO-konvensjonen nr. 169 og FNs barnekonvensjon. Staten har gjennom tilslutningen til ILO-konvensjonen en særskilt forpliktelse og ansvar overfor det samiske folk som urfolk. Etter fullført utdanning har kandidaten kunnskap om barnehagens historie, kultur og egenart, lover, styringsdokumenter og internasjonale konvensjoner.

Det er viktig at samiske barn lærer og opprettholder samisk språk og kultur. Samisk barnehagelærerutdanning og den samiske barnehagelærerprofesjonen er preget av

samisk forståelse av barn, barns læring og utvikling. Dette er basert på samiskspråklig bevissthet og urfolkskunnskap.

2.2.1 Formål og relevans

Institusjonen skal tilby samisk barnehagelærerutdanning som inngår i en samisk- og urfolkskontekst og legger til grunn urfolks status og rettigheter, både nasjonalt og internasjonalt (Forskrift om SBLU 2023 §1-3). Samisk barnehagelærerutdanning skal kvalifisere for pedagogisk arbeid med barn i barnehagen og spesielt for arbeid med samiske barn i både samiske og andre barnehager. Gjennom samisk barnehagelærerutdanning utvikler studentene kunnskaper og identitet som samisk barnehagelærer. Samisk barnehagelærerutdanning er en viktig del av samisk samfunnsutvikling. Utdanningen forbereder studentene på de krav og forventinger som det samiske samfunnet stiller til barnehagen ved å forholde seg aktivt til samfunnet og samfunnsendringer som angår barn, familier og samisk barnehage.

Utdanningen skal være basert på forskning og samisk tradisjonell kunnskap, den skal være profesjonsrettet og praksisnær. Utdanningens formål er å utdanne barnehagelærere med en særskilt kompetanse i å jobbe i barnehager hvor samisk kultur, språk og lokal historie har en sentral plass i den pedagogiske virksomheten. Utdanningen skal bidra til at studenten kan delta aktivt i barnehagedebatten og utvikle en barnehage for alle barn i dagen og morgendagens samfunn, og i særdeleshet fokusere på den samiske barnehagen og samiske barns behov. Derfor er pedagogikk basert på samisk grunnsyn sentralt i utdanningen.

2.2.2 Læringsutbytte beskrivelse

Hentet fra Forskrift for samisk barnehagelærerutdanning 2023:

§ 2. Læringsutbytte

(1)

Den samiske barnehagelærerutdanningen skal kvalifisere kandidaten til å utøve barnehagelæreryrket i et samfunn som preges av mangfold og endring. Læringsutbyttet er formulert med utgangspunkt i nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for høyere utdanning, bachelornivå.

(2)

Etter fullført samisk barnehagelærerutdanning skal kandidaten ha følgende læringsutbytte som grunnlag for pedagogisk arbeid i barnehagen og videre kompetanseutvikling og danning på mastergradsnivå:

Kunnskaper

Kandidaten

- har kunnskap om samiske og norske barnehager, herunder barnehagens egenart, historie, samfunnsmandat, lovgrunnlag og styringsdokumenter.
- har bred pedagogikkfaglig og fagdidaktisk kunnskap, herunder kunnskap om samiske læringsforståelser, har kunnskap om ledelse og tilrettelegging av pedagogisk arbeid og om lek, omsorg, læring og danning.
- har bred kunnskap om hvordan barns danning foregår, om moderne barndom, barnekultur, barns ulike oppvekstsvilkår, bakgrunn og utvikling i et samfunn preget av språklig, sosialt, religiøst, livssynsmessige og kulturelt mangfold.
- har bred kunnskap om språklig revitalisering og om barns språkutvikling, flerspråkighet, sosiale, fysiske og skapende utvikling og gryende digitale-, lese-, skrive- og matematikkferdigheter
- har bred kunnskap om samiske barns rettigheter og om hva som kjennetegner et inkluderende, likestilt, helsefremmende og lærende barnehagemiljø
- skal ha kunnskap om barn i vanskelige livssituasjoner, herunder kunnskap om vold og seksuelle overgrep mot barn og hvordan sette i gang nødvendige tiltak etter gjeldende lovverk
- kjenner til nasjonalt, internasjonalt og samisk forsknings- og utviklingsarbeid med relevans for barnehagelærerprofesjonen og kan oppdatere sin kunnskap innen fagområdet

Ferdigheter

Kandidaten

- kan bruke samisk tradisjonell kunnskap og samiske læringsforståelser, og bruke sin faglighet og relevante resultater fra FoU til å lede og tilrettelegge for barns lek, undring, læring, og utvikling til å begrunne sine valg
- kan vurdere, stimulere og støtte ulike barns allsidige utvikling i samarbeid med hjemmet og andre relevante instanser
- kan bruke sin faglighet til improvisasjon i lek, læring og formidling
- kan vurdere, stimulere og støtte barns ulike evner, og ta hensyn til barns ulike bakgrunn og forutsetning
- kan fremme kreative prosesser og kultur- og naturopplevelser, med fokus på barns skapende aktivitet, helhetlige læring og opplevelser av mestring
- kan anvende relevante faglige verktøy, strategier og uttrykksformer i egne læringsprosesser, i pedagogisk arbeid, i samhandling med hjemmet og relevante eksterne instanser
- kan identifisere særskilte behov hos enkeltbarn, og på bakgrunn av faglige vurderinger raskt iverksette tiltak
- kan lede og veilede medarbeidere, reflektere kritisk over egen praksis og justere denne under veiledning.
- kan finne, vurdere og henvise til informasjon og fagstoff og fremstille dette slik at det belyser en problemstilling.

Generell kompetanse

Kandidaten

- har innsikt i profesjonsetiske problemstillinger, særlig knyttet til ansvar, respekt og maktperspektiver
- kan planlegge, lede, gjennomføre, dokumentere, og reflektere over pedagogisk arbeid knyttet til barnehagens innhold og oppgaver i tråd med etiske krav og retningslinjer, og med utgangspunkt i forsknings-, erfaringsbasert- og samisk tradisjonell kunnskap, mestrer samisk og norsk språk, på en kvalifisert måte i profesjonssammenheng
- kan med respekt og toleranse trekke samiske, urfolks, globale, nasjonale, regionale og flerkulturelle perspektiver inn i barnehagens arbeid

- har endrings- og utviklingskompetanse, kan lede pedagogisk utviklingsarbeid og bidra til nytenkning og i innovasjonsprosesser for fremtidens barnehage
- kan formidle sentralt fagstoff muntlig og skriftlig, kan delta i faglige diskusjoner innenfor utdanningens ulike fagområder og dele sine kunnskaper og erfaringer med andre
- kan være en støtte for samiske barns identitetsbygging og bidra til å fremme deres rettigheter

2.3 Sentrale begreper

2.3.1 Pedagogikk

Pedagogikk er et sentralt og sammenbindende fag i samisk barnehagelærerutdanning. For at pedagogikk skal fungere som et sammenbindende fag i utdanningen, må institusjonen sikre at det akademiske faget pedagogikk er tydelig og gis tilstrekkelig tyngde hvert studieår. Det er avgjørende at pedagogikk integreres i alle kunnskapsområder for å styrke praksistilknytning og profesjonsperspektivet, og bidra til en helhetlig og integrert utdanning. Pedagogikkfaget har et overordnet ansvar for studentens profesjonsfaglige utvikling og identitet som samisk barnehagelærer, og dette må ses i sammenheng med progresjon i praksisstudiet. Pedagogikkfaget skal spesielt bidra til studentens dannelsesprosess, personlige vekst og utvikling, evne til analytiske ferdigheter, integrering av teori og praksis, forståelse av vitenskapelig og etisk refleksjon. Bærende elementer i det pedagogiske arbeidet er samiskspråklighet, samiske verdier, samisk læringssyn, tradisjonell kunnskap og naturforståelse.

2.3.2 Samisk pedagogisk grunnsyn og samiske verdier

En utdanningsinstitusjon som tilbyr samisk kunnskapsbasert barnehagelærerutdanning skal bygge på samisk pedagogisk grunnsyn hvor samiske perspektiver på læring og samiske verdier inngår. Utdanningen skal bidra til å bevare og videreutvikle den samiske kulturarven og verdier i vår tid. Synet på barnet som likeverdig med den voksne, *Unna olmmoš* ("det lille mennesket"), er utgangspunktet. Barnet trenger å få veiledning, støtte og utfordringer fra den voksne. Det samiske pedagogiske læringssynet i samiske barns dannelsesprosess består av verdier. Ordtaket "*gal dat oahppá go stuorrola*"- (barn

lærer når det får vokse seg til), gir rom for at barn skal møtes med tålmodighet og at barn lærer i sitt eget tempo, etter egne forutsetninger og evner. Positive forventninger og støtte til barnet må være til stede slik at barnet får troen på seg selv, får lyst til å lære og oppleve mestring.

Å utvikle selvstendighet hos barn er en sentral samisk verdi. Barnet skal prøve selv og erfare gjennom egne handlinger. Målet er å forberede barnet til å kunne håndtere situasjoner selv og sammen med andre (*birget og birgehallat*) og bli et sterkt og selvstendig individ i samfunnet som har nær sammenheng med å fremme livsmestring hos barnet. Indirekte måter å veilede og rettlede barnet på i dannelsingsprosessen er strategier som fremmer selvstendighet og som gir barn verktøy videre i livet. Det kan for eksempel være ordtak og fortellinger som veiledende funksjon, omtale av barnet i tredjeperson og avledningsstrategier.

I det samiske samfunnet har slekt- og utvidet slektskap, faddere og navnesøskensystem fungert som sosiale institusjoner. Disse har hatt og kan fortsatt ha betydning for barns dannelsingsprosess ved at de gjennom nære relasjoner med andre voksne kan få trygghet, omsorg, veiledning og rettledning.

Searvelatnja/fellesarena kan betegnes som en arena for læring og samhandling hvor ferdigheter, kunnskap og verdier overføres i et gjensidig samspill generasjoner imellom. Møtepunktene kjennetegnes av at det foregår fellesaktiviteter og gjerne hvor tradisjonelle arbeidsoppgaver utføres. Alle kan delta og bidra utfra egne forutsetninger og modningsnivå i felleskap med andre og i møte med andre generasjoner. Barn kan oppleve og se at arbeid blir utført, høre på samtaler eller bare være i situasjonen, men også prøve seg på aktiviteter og arbeidsoppgaver, delta og hjelpe til.

2.3.3 Samisk naturforståelse

I samisk pedagogisk grunnsyn er styrking av likeverdige relasjoner sentralt, dette innebærer også relasjoner til dem som var før oss og til dem som kommer etter, relasjoner til naturen på steder vi kommer fra og til naturen på stedet vi befinner oss.

Samisk kultur og liv har sine røtter i jorden og naturen, og den samiske forståelsen av naturen baserer seg på en oppfatning av gjensidig avhengighet mellom mennesker og natur, noe som skaper en unik samisk kulturell naturforståelse. Samiske verdier og

grunnsyn om danning er direkte knyttet til dette. Tilknytning til naturen er av betydningsfull verdi, og innebærer harmoni mellom mennesker og naturen. Naturforståelsen styrer også oppfatningen av barns oppvekst der barn fra tidlig alder blir oppdratt til selvstendighet og gis muligheten til å utforske og oppleve ulike ting på egen hånd, noe som lar dem utvikle ansvarsfølelse og evne til selvstendig beslutningstaking. Slik lærer de livsmestring og får samtidig en trygghet i å navigere ved livets utfordringer og muligheter.

2.3.4 Samisk pedagogisk ledelse

Utdanningen skal vektlegge og gi studentene kunnskap både om pedagogisk ledelse generelt og spesielt om samisk pedagogisk ledelse. Den skal bidra til at studentene får kunnskap og kompetanse til å møte pedagogisk praksis på nye måter, begrunne og formidle den. Den pedagogiske ledelsen må være verdibevist og meningsskapende.

Samisk pedagogisk ledelse skal ha forankring i samisk tradisjonell kunnskap og samisk pedagogisk grunnsyn. Ved å legge til rette for gode læringssituasjoner veiledes barn til å bli selvstendige og å ta egne valg. Det skapes forventning til hva barnet skal klare.

Barnet får tillit, men få tid og rom til å finne ut av ting og løse utfordringene selv. Ved at barnet gis mulighet til å ta ansvar, prøve og feile selv, vil det få bedre forutsetninger til å lede seg selv og utvikle den indre kontrollen.

Samisk tradisjonell ledelse kan kjennetegnes å være ikke-hierarkisk, som ikke er lett å få øye på, men som likevel er satt i system. I en pedagogisk ledelse av personalet vet alle hvilken rolle og hvilke oppgaver de har. Lederens oppgave er å lytte til alle, få personalet til å bli inspirert og motivert, samt veilede personalet til å utnytte evnene sine til sitt fulle potensiale.

2.3.5 Samiskspråklighet

Samiske barnehager har et særskilt ansvar for revitalisering og styrking av samiske språk. Gjennom sitt arbeid spiller både samiske barnehagers og samiske barnehagelæreres en avgjørende rolle for å fremme samisk språklighet i det samiske samfunnet. Derfor er samisk språklighet et sentralt begrep i alle deler av utdanningen, slik at barnehager og barnehagelærere er i stand til å forvalte dette ansvaret.

Samiskspråklighet er en sentral del av barnehageløftet. Dette er knyttet til språklig bevisst undervisning i utdanningene. Særtrekk ved samisk språk og kultur har en sentral plass i denne pedagogiske tilnærmingen. Målet med en samisk tilnærming er å identifisere og ivareta barns språklige og kulturelle behov, og slik fremme språklig mangfold og tilby verktøy for å støtte barnas språklige utvikling. Barnehagens ansatte har som oppgave å vekke og øke barnas interesse for språk, både muntlig og skriftlig. Observasjon og utforskning av språket hjelper barna med å bli oppmerksom på ordenes betydning for språkets former og strukturer, som ord, stavelser og lyder. Barna blir motivert til å skrive og lese gjennom ulike leker og aktiviteter. Å observere ulike språk i nærmiljøet støtter barnas utvikling av språkbevissthet.

I arbeidet med språklig bevisstgjøring skal barnehagelærere være oppmerksomme på hvordan språk påvirker barns læring og hvordan det kan støtte barns språklige utvikling. I utdanningen får studenten kunnskap om barns ulike språklige og kulturelle bakgrunn, og at språk er sterkt forankret i studiets ulike kunnskapsområder. Det legges vekt på barnehagelærerens evne til å være bevisst og oppmerksom på barnas språkferdigheter og -bakgrunn. Dette er særlig relevant for flerspråklige barnehager, der barnehagelæreren kjenner til og nyttiggjør seg av barnas språk, kultur og erfaringer i læringsprosessen. Pedagogikken tilpasses barnas behov, og språket tas inn som en del av en bredere kulturell kontekst. Det kreves pedagogisk kompetanse hos barnehagelærere om hvilke språklige modeller som er nyttige for barna. Språklig bevisst pedagogikk innebærer blant annet respekt for alle språk, forståelse for språkets sentrale betydning i all samhandling og aktiviteter. I tillegg handler det om å kunne ivareta språklig mangfold og støtte språklærene.

Språklig bevisst tilnærming i barnehagelærerutdanningene forbereder de fremtidige barnehagelærerne til å møte flerspråklige og flerkulturelle barn, støtte deres språklige utvikling og fremme deltakelse i tidlig utvikling.

2. 4 Gjennomgående temaer

Samisk barnehagelærerutdanning har flere tema som skal vektlegges. Det er opp til institusjonen å foreta en aktuell tolkning og implementering av temaene i sine

studieplaner. Gjennomgående tema videreføres som innholdskomponent i lærerutdanningene. Institusjonen skal lage gode strukturer for å ivareta disse områdene:

- demokrati, mangfold og likeverd
- samiskspråklighet, flerspråklighet og språkrevitalisering
- urfolksperspektiv
- samisk kultur og samfunnsliv
- barn med behov for særskilt omsorg og oppfølging
- barns livsmestring og helse
- bærekraftig utvikling

3.0 Institusjonelle forhold

Beskrivelse av institusjonens ansvar og handlingsrom

Organiseringen av utdanningen skal sikre helhetlige studieprogram gjennom ledelse og relevante fagmiljøer. Den skal fremme integrering av teori og praksis, faglig progresjon, gjennomgående profesjonsretting og forankring i samisk tradisjonell kunnskap, samt forskning. Helhetlig studieprogram innebærer at læringsarenaene utfyller hverandre og at kunnskapsområdene samlet utgjør en helhet. I tråd med universitets- og høyskoleloven, ILO – konvensjon nr.169 og FNs urfolksdeklarasjonen skal samisk barnehageutdanning være basert på forskning og urfolkskunnskap. Det er institusjonens ansvar gjennom kvalitetssikring å påse at læringsutbyttebeskrivelsene for kunnskapsområdene, praksisstudiet, fordypning og bacheloroppgave som helhet samsvarer med de overordnede læringsutbyttebeskrivelsene for studiet. Digitalisering beskrives som et viktig virkemiddel i profesjonsutøvelse og er derfor et institusjonelt ansvarsområde. For å nå målet om gjennomgående forskningsforankring, skal alle kunnskapsområder være forankret i et forskningsmiljø med relevans for utdanningen.

Utdanningsinstitusjonen har ansvar for å vurdere om den enkelte student er skikket til å være barnehagelærer. Løpende skikkethetsvurdering av alle studenter skal foregå gjennom hele studiet og inngå i en helhetsvurdering av studenten som omfatter faglige, pedagogiske og personlige forutsetninger og vil foregå gjennom hele studiet, jf. forskrift om skikkethetsvurdering i høyere utdanning:

(<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-06-30-859>).

Alle fagmiljøer i den samiske barnehagelærerutdanningen har ansvar for å bygge opp studentenes profesjonsidentitet. Utdanningsinstitusjonene har ansvar for innhold, kvalitet og vurdering i praksis og for faglig progresjon mellom praksisperiodene.

Institusjonen skal organisere praksisstudiet på en måte som gir helhet og sammenheng i studentenes utdanning. Utdanningsinstitusjonens ansvar for samarbeid med praksis bør særlig utdypes med klare retningslinjer for hvordan partnerskapsavtaler inngås og benyttes.

Institusjonene gis handlingsrom til hvordan tydeliggjøre pedagogikkfagets rolle og plass ut fra lokale forhold. Dette gir institusjonene handlingsrom for lokale tilpasninger. Det

bør åpnes for alternative modeller som utgangspunkt for operasjonalisering av progresjon i den enkelte utdanningen. Institusjonene har handlingsrom for alternative praksisarenaer. Inntil 10 dager kan legges til relevante praksisarenaer knyttet til språkrevitalisering eller arenaer med tydelig samisk- eller urfolksutgangspunkt.

3.1 Strukturelle forhold

Det faglige innholdet i den samiske barnehagelærerutdanningen er organisert i sju kunnskapsområder der seks av dem legges til de 120 første studiepoengene av en heltidsutdannelse på 180 studiepoeng.

De seks første kunnskapsområdene er i utgangspunktet hver på 20 studiepoeng. Kunnskapsområdet Ledelse, samarbeid og utviklingsarbeid (LSU 15 studiepoeng), fordypning (30 studiepoeng) og bacheloroppgave (15 studiepoeng) legges sist i utdanningen.

For utdanningen gjelder mulighet for å endre studiested etter å ha gjennomført de seks første kunnskapsområdene. Dette muliggjør at studentene etter de 120 første studiepoengene kan ta de resterende ved en annen utdanningsinstitusjon.

Fordypningen på 30 studiepoeng det siste studieåret skal bygge på kunnskapsområdene og gi studenten mulighet for videreutvikling av kompetanse. Fordypningen skal være relevant og profesjonsrettet for arbeid i barnehagen.

3.2 Gjennomføringsform

Gjennomføringsform i utdanningen konkretiseres i utdanningsinstitusjonens studieplaner med utgangspunkt i de nasjonale retningslinjene og i overenstemmelse med Forskriften om SBLU § 3 og 4. Studiet kan organiseres som heltids- eller deltidsstudier. Det kan være stasjonære eller fleksible og samlingsbaserte utdanninger med nettstøtte eller andre gjennomføringsformer institusjonen velger.

3.3 Arbeids- og vurderingsformer

Utdanningsinstitusjonen har ansvar for at studentene møter profesjonsrelevante og varierte arbeids-, lærings- og vurderingsformer som sikrer både selvstendige arbeidsformer og samarbeid med andre (Forskriften §1-4; UHR 2018). Arbeidsformer ved samisk barnehagelærerutdanning skal bygge på helhetlige samiske pedagogiske perspektiver på læring, samiske verdier, naturforståelse og samiskspråklighet. Arbeids- og vurderingsformene i utdanningen skal særlig trene studentene i samisk pedagogisk grunnsyn og i å lede den pedagogiske virksomheten i samiske barnehager. Arbeids- og vurderingsformene i utdanningen må derfor særlig knyttes opp mot utdanningens formål. Gjennom studiet skal studentene få erfaringer med muntlige og skriftlige kilder med hovedvekt på samiske språk, og sammensatte kommunikasjonsformer der også digitale verktøy inngår og bidrar til å fremme deres profesjonsfaglige digitale kompetanse. Gjennom samisk pedagogisk grunnsyn skal oppgaver, vurderings- og dokumentasjonsformer integrere praktiske, didaktiske og teoretiske perspektiver for å oppnå helhet, sammenheng og relevans i utdanningen.

Arbeids- og læringsformer som studiesamlinger på campus, studiesamlinger i barnehagen, samlinger på nett, veiledet praksis, gruppearbeid, kollokviegrupper og erfaringsbasert læring sammen med tradisjonsbærere. Samiske relevante arbeidsformer er læring gjennom samisk tradisjonelt arbeid og læring i samsvar med naturen. Utforskende læringsformer, seminar og selvstudier er arbeidsformer som kan brukes. Studiet skal være sammenbindende og helhetlig. Obligatorisk undervisning og arbeidskrav skal gå tydelig fram i de enkelte emneplanene.

Studentene skal få erfaring med akademisk lesing og skriving. Arbeidsformene skal støtte studentenes faglige progresjon slik at studentene kan benytte relevante arbeidsformer for videre arbeid i samiske barnehager, barnehager med samiske avdelinger og barnehager med samiske barn. Studentene skal i løpet av sitt studium møte lærere og arbeidsformer som utfordrer dem til personlig dannelsesprosess, didaktisk refleksjon og oppbygging av faglige ferdigheter og kunnskaper.

Vurderingsformene skal hjelpe studentene til å se sammenhenger mellom praktiske erfaringer, teoretisk kunnskap, kunnskapsområdene og samisk pedagogisk grunnsyn,

samt bidra til læring og personlig utvikling. Vurderingsformene bør være varierte og speile arbeidsformene i studiet. Det vil si at de er av både praktisk og teoretisk art og har fagspesifikke særtrekk. Studentens praksisstudier, dokumentasjon av praksisen og evnen til visuell presentasjon kan inngå i vurderingsgrunnlaget.

Ulike dokumentasjonsformer skal sikre studentaktive læringsformer med et faglig forsvarlig nivå ved å gi trening i å begrunne, dokumentere og presentere. Det skal gis både vurdering underveis og avsluttende vurdering. Det enkelte emne skal beskrive hvilke vurderingsformer som brukes. Det skal være sammenheng mellom studiets læringsutbytte, innhold, organisering og arbeids- og vurderingsformer. Hvert emne avsluttes med eksamen. Fortløpende veiledning og vurdering undervis i studiet har til hensikt å bevisstgjøre studentene både når det gjelder å definere nivå for eget studiearbeid og for oppnådd kompetansemål. Slik vurdering omhandler selve praksis, evnen til faglig utvikling og progresjon, evne til samarbeid og selvstendighet i læringsprosessen. Erfaring med ulike vurderingsformer er en del av utviklingen mot faglig sluttkompetanse og fremtidig barnehagelærer.

3.4 Progresjon for samisk pedagogisk grunnsyn og praksisstudiet

Institusjonene må sikre progresjon og sammenheng mellom de faglige elementene som inngår i den enkelte utdanning. I samisk barnehagelærerutdanning skal pedagogikk være et sentralt og sammenbindende fag, og ha et særlig ansvar for progresjon og profesjonsinnretting av utdanningen. Utdanningen skal vektlegge pedagogisk ledelse. Det skal også være progresjon i praksisstudiet og studentenes profesjonelle identitetsbygging og dannelsesprosess særlig i forhold til samisk barnehagelærerprofesjon.

Studenten skal utvikle seg fra å være student til å bli en profesjonsutøver med barnehagefaglig handlingskompetanse og samisk grunnsyn. Praksisstudiet må derfor ha økte forventninger og krav til studenten gjennom studieforløpet. Allerede fra studiestart skal det være tydelig for studenten at å utdanne seg til barnehagelærer innebærer å påta seg pedagogisk lederansvar. Å utdanne seg til en barnehagelærer, med alle ulike roller og oppgaver dette medfører, er en prosess som forutsetter

kulturell, språklig og faglig kompetanse, samt evne til analytisk refleksjon og praktisk erfaring. Studenten skal derfor veiledes i å reflektere over samspillet mellom teori og praksis, og håndtere de etiske utfordringer som kan oppstå i barnehagens hverdag. Studenten skal oppmuntres til å ta en aktiv rolle i utvikling av egen profesjonskompetanse.

4.0 Innholdskomponenter i studiet

For at pedagogikk skal fungere som et samlende fag i hele utdanningen, må institusjonen sørge for at det pedagogiske faget er tydelig og blir tilstrekkelig vektlagt hvert studieår. Pedagogikkfaget er et dannelses- og refleksjonsfag som blant annet bygger på samisk pedagogisk grunnsyn, psykologi, sosiologi, filosofi, didaktikk og idéhistorie. Pedagogikkens oppgave er å gjøre den samiske forståelsen eksplisitt, og slik stadig utvikle forståelse for hva kunnskapen kan bidra med i dagens samfunn. Samisk barnehagelærerutdanning skal bidra til at samiske barnehagelærere blir aktive deltakere og sentrale stemmer i utviklingen av en barnehage for samiske barn og familier, der kunnskap om og forståelse for samisk læringssyn, verdier og normer, blir anerkjent som likeverdige med andre.

Barnehagelærerutdanningen er en lederutdanning. Pedagogisk ledelse må derfor være til stede gjennom hele studieforløpet som både teori og praksis. Utdanningen skal vektlegge og gi studentene kunnskap både om pedagogisk ledelse generelt og spesielt om samisk pedagogisk ledelse. Ledelse må være på en profesjonsrettet måte som fag og tema, både innad i og på tvers av alle kunnskapsområdene i praksisperiodene.

Barnehagelæreryrket krever etisk bevissthet om både samfunnsoppdraget og utøvelsen av yrket i møte med barn, kollegaer, foresatte og eksterne samarbeidspartnere.

Utdanningen må derfor synliggjøre og drøfte profesjonsetiske aspekter i alle deler av utdanningen. Alle kunnskapsområdene i utdanningen skal inngå i studentens dannelsesprosess og sikre studentens evne til å se en sak fra ulike sider og å utforske profesjonsutøvelsen fra ulike perspektiv. Studenten skal utvikle evnen til å analysere egne holdninger og både egne og andres handlinger gjennom kritisk refleksjon – både individuelt og i profesjonsfellesskap. Slik skal studenten utvikle selvstendig handlingskompetanse og evne til å ta egne valg. Studentene har ansvar for egen læring og for å framstå som ansvarlige og selvstendige barnehagelærere etter endt studium.

Innholdet i utdanningen konkretiseres i utdanningsinstitusjonens studieplaner med utgangspunkt i de nasjonale retningslinjene og i overensstemmelse med Forskriften for SBLU § 1 og 2. Det er institusjonens ansvar gjennom kvalitetssikring å påse at læringsutbyttebeskrivelsene for kunnskapsområdene, praksisstudiet, fordypning og

bacheloroppgave som helhet samsvarer med de overordnede læringsutbyttebeskrivelsene for studiet.

4.1 FoU

Utdanningen skal være forsknings- og utviklingsbasert (FoU). Studiet gir studentene innsikt i forskningsbasert- og samisk tradisjonell kunnskap, og samiske læringsprosesser. Studentene bør tidlig i studiet introduseres for forskningsmetoder og etiske problemstillinger knyttet til forskning generelt og spesielt urfolksforskning. Studieplanen bør ha en progresjonsplan i akademisk lesing og skriving som forbereder studentene frem mot arbeidet med bacheloroppgaven.

Det innebærer at utdanningen skal formidle og engasjere studentene i samisk tradisjonell kunnskap og forskningsbasert kunnskap, kritisk tenkning og vitenskapelige arbeidsformer. Slik kan barnehagelærere ta i bruk ny kunnskap og videreutvikle både seg selv, sin profesjon og sin arbeidsplass etter endt utdanning. Pedagogikken i samisk utdanning er avhengig av systematisering og en forskningsbasert kunnskap om samisk læringsforståelse.

Utdanningsinstitusjonen må prioritere ressurser og stimulere til forsknings- og utviklingsarbeid gjennom aktivt samarbeid med praksisfeltet og FoU-miljøer nasjonalt og internasjonalt, og oppmuntre til at studenter involveres i FoU-arbeid. FoU-arbeid kan organiseres etter *searvelatnja*-prinsippet (se kap. 1.3.2). Samarbeid med partnerskapsbarnehager skal gi gjensidig nytte for begge parter.

4.2 Praksisstudiet

Forskriften om SBLU fastsetter at praksisstudiet skal bestå av minst 100 dager. Praksisstudiet skal være veiledet, variert og vurdert og være en integrert del av utdanningen. Praksis skal også være knyttet til ulike sider ved barnehagelæreryrket som planlegging og gjennomføring av pedagogisk arbeid, ledelse av læringsprosesser, veiledning, samarbeid og vurderings- og dokumentasjonsarbeid. Studenten skal i hovedsak ha praksis i samiske barnehager og barnehager med samiske barn og ha

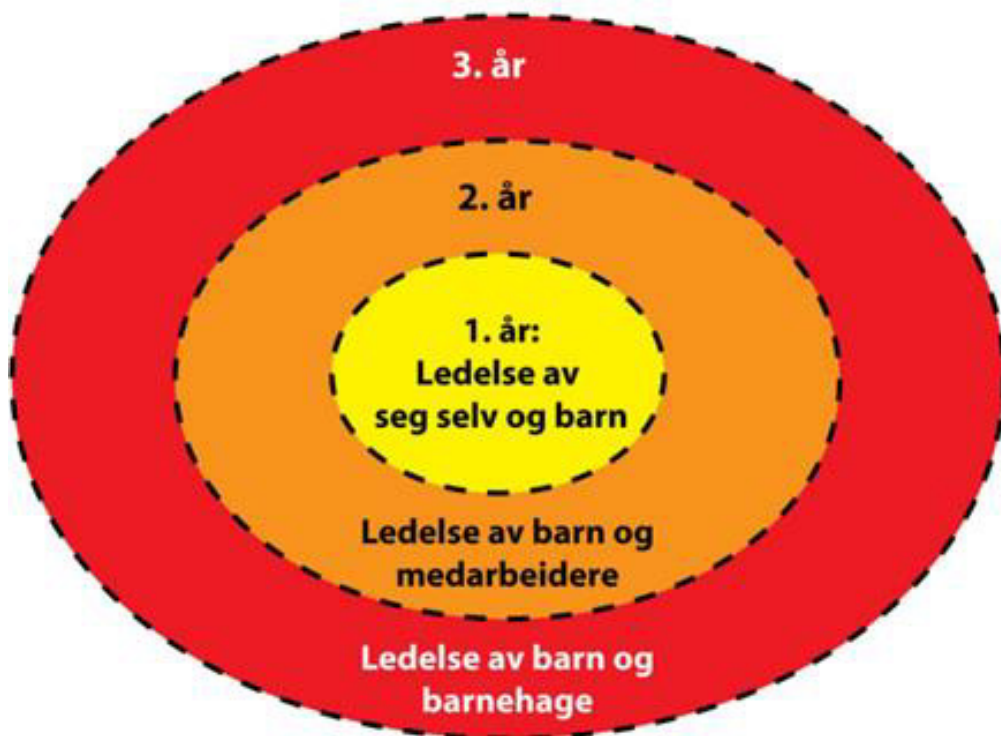
praksis i ulike geografiske områder. Ved heltidsstudium skal de 100 dagene fordeles med 75 dager på de to første studieårene og 25 dager på det tredje året. Inntil 10 dager kan legges til relevante praksisarenaer knyttet til språkrevitalisering eller arenaer med tydelig samisk- eller urfolksprofil. En del av praksisen skal ha fokus på overganger i utdanningsløpet. Det kreves 100 % deltagelse i praksisstudiet for å få en praksisperiode bestått. Fravær, uansett årsak, må tas igjen. Dette kan om nødvendig skje utenfor praksisperioden. Forberedelse og etterarbeid til praksis skal ikke regnes med i de 100 dagene. Så langt det er mulig, skal studentene gis mulighet til å ha kontakt med praksisfeltet utover det obligatoriske.

Praksisperiodene kan knyttes til kunnskapsområdene enkeltvis eller ved at praksisperiodene for studieåret knyttes til kunnskapsområdene samlet. Praksisstudiet skal ivareta det profesjonsrettede ledelsesperspektivet, jf. progresjonstrappa nedenfor. Særskilt tilrettelegging av praksisstudiet kan være aktuelt for studenter som velger internasjonalt semester.

Utdanningsinstitusjonen og barnehagen er likeverdige læringsarenaer med et felles ansvar for innhold, kvalitet, progresjon og vurdering i praksis. Utdanningsinstitusjonen, barnehageeiere og praksisbarnehagene skal etablere et langsiktig og forpliktende samarbeid om praksisstudiet og innholdet i utdanningen. Avtale om praksisstudiet inngås mellom utdanningsinstitusjon og barnehageeier. Praksis gjennomføres i godkjente praksisbarnehager.

4.2.1 Progresjon for pedagogisk ledelse og praksis

Institusjonen skal innarbeide læringsutbyttebeskrivelser for det enkelte kunnskapsområdet i samsvar med modellen for progresjon i pedagogisk ledelse og praksis. Den innebærer tre hovedfokus på ledelse gjennom de tre studieårene:

1. Studieår: Ledelse av seg selv og barn

Studenten skal i løpet av første studieår få en grunnleggende forståelse av pedagogisk ledelse i barnehagen og tilegne seg kunnskaper om barnehagen som lærende organisasjon. Gjennom observasjon og refleksjon skal studenten få innblikk i arbeidet som barnehagelærer. Studenten skal også ta del i hverdagslivet i barnehagen og delta aktivt i barns lek og formelle og uformelle samspills- og læringssituasjoner. Studenten skal utvikle ulike sider ved barnehagelærerrollen, som å:

- vise evne til ledelse av seg selv i møte med praksisbarnehagen
- planlegge og gjennomføre faglige aktiviteter med barnegrupper og kritisk vurdere egen pedagogisk ledelse og praksis
- ta i bruk observasjon som redskap for refleksjon over seg selv, barns væremåter og deres behov for omsorg, lek og læring
- legge til rette for variert lek og utvikle gode samspillsmønstre sammen med barn
- reflektere over hva pedagogisk ledelse i møte med barn og barnegrupper innebærer

2. studieår: Ledelse av barn og medarbeidere

Studenten skal i løpet av andre studieår få gjøre seg erfaringer med samarbeid med både foresatte, personale og samarbeidspartnere, samt øve seg på å lede medarbeidere i barnehagen. Dette innebærer blant annet å utvikle egen veiledningskompetanse, og reflektere over veiledningens plass i barnehagen.

Studenten skal også tilegne seg en større forståelse for barnehagen som læringsmiljø og danningsarena, og barnehagelærerens rolle og ansvar for å gi barn varierte erfaringer. Studenten skal utvikle ulike sider ved barnehagelærerrollen, som å:

- framtre som en reflektert pedagogisk leder og fagperson.
- lede og veilede barnehagepersonalet i forbindelse med formelle og uformelle aktiviteter med barnegrupper, og kritisk vurdere egen pedagogiske ledelse og praksis.
- vise relasjonskompetanse og kunne reflektere kritisk over egen rolle i kommunikasjon og samarbeid med foresatte og kolleger.
- reflektere over barnehagen som leke-, lærings- og danningsarena.

3. studieår: Ledelse av barn og barnehage

Studenten skal i tredje studieår utvikle evne til pedagogisk ledelse og ledelse av endrings- og utviklingsprosesser i barnehagen og vise at pedagogisk ledelse innebærer profesjonsetisk bevissthet. Studenten skal fokusere både på egen yrkesidentitet og barnehagens samfunnsmandat og kunne reflektere over dette. Studenten skal utvikle ulike sider ved barnehagelærerrollen, som å:

- i stor grad fremstå som barnehagelærer og kunne reflektere rundt ulike sider ved profesjonsutøvelsen generelt og fordypningen spesielt.
- kunne lede barnehagen som lærende organisasjon.
- øke sin generelle pedagogiske lederkompetanse.
- kunne legge til rette for et miljø som fremmer og ivaretar lek.
- kunne reflektere over balansen mellom målstyrt pedagogisk ledelse og dialog med medarbeidere, og balansen mellom å ta hensyn til egne behov og være andreorientert.

4.2.2 Fellesprinsipp for gjennomføringen av praksisstudiet

Forventninger til praksislærer

Praksislæreren skal ha godkjent og relevant barnehagelærerutdanning eller liknende og ha minimum 15 stp. veiledningspedagogikk og tre års relevant erfaring. I relevant erfaring for veiledning av samiske barnehagelærerstudenter inngår arbeid med samiske barn i barnehager eller tilsvarende. Praksislærer skal veilede og vurdere studenten.

Veiledning og vurdering av studenter i praksis er et felles ansvar for faglærere ved utdanningsinstitusjonen og praksislærere. Praksislærer har ansvar for å veilede og følge opp studenten i praksis. Praksislærer skal i tillegg til å være veileder, også være en rollemodell.

Forventninger til praksissted

Praksisstedet skal være en aktiv deltager i tilrettelegging av studentenes praksislæring. Dette innebærer blant annet å sørge for en variert praksis som innebærer at studentene får erfaring med ulike sider av barnehagelæreryrket, hovedsakelig i et samisk barnehagefelt preget av endring, mangfold og kompleksitet. Studentene skal få variert praksis som omfatter planlegging og gjennomføring av læringsprosesser, dokumentasjon og vurdering, pedagogisk ledelse og samarbeid med kollegaer og foreldre.

Utdanningsinstitusjonen bør så langt som mulig sørge for at praksisbarnehagene samlet representerer et mangfold av barnehager (for eksempel organisering, størrelse, aldersgrupper, driftsform, gruppesammensetning, pedagogisk profil og geografisk plassering) for å oppfylle kravet om en variert praksis.

Praksisstedet skal i samarbeid med utdanningsinstitusjonen legge til rette til et fagmiljø rundt praksislærerne og sørge for kompetanseutvikling som lærerutdannere. Dette kan skje gjennom å delta på møteplasser for fagmiljøene på utdanningsinstitusjonen, barnehageeiere, praksisbarnehager og studenter. Samarbeidet skal være formalisert og kan omfatte FoU-prosjekt og utveksling av kunnskap og erfaringer som kan inngå i utviklingen av barnehagen, praksisstudiet og utdanningen som helhet.

Forventninger til barnehageeiere

Praksisbarnehagen skal organisere praksisstudiet i tråd med studieplanen. Leder i barnehagen har det overordnede ansvaret for å legge til rette for rammevilkårene for praksisstudiet. I aktuelle samarbeidsfora mellom utdanningsinstitusjonen og praksisbarnehagene skal representanter fra barnehageledelsen delta. Barnehageeiere skal etterstrebe gode samarbeidsrelasjoner med lærerutdanningene.

Forventninger til utdanningsinstitusjonen

- ha praksisavtaler med det enkelte praksissted og praksiseiere
- utarbeide rutiner for samhandling og arbeidsdeling mellom utdanningsinstitusjon og praksissted
- sikre at praksisstedene er kjent med rutiner for sikkerhetsvurdering

Forhold om overgang fra utdanning til yrket

- nyutdannede barnehagelærerne har en trygghet og bevissthet om egen kompetanse og blir mer komfortable i rollen som lærer
- utdanning forbereder studentene til å bidra i et profesjonsfellesskap på sin arbeidsplass

4.3 Profesjonsfaglig digital kompetanse (PfDK)

I barnehagelærerutdanningen skal profesjonsfaglig digital kompetanse vektlegges og være synlig i alle kunnskapsområdene. Institusjonen skal jobbe progresjonsmessig for utvikling av lærerstudentenes PfDK. Studentene skal oppnå et læringsutbytte som gir dem bred kunnskap om barns begynnende digitale ferdigheter. Denne kunnskapen skal de kunne bruke på en pedagogisk begrunnet måte i barns lek og læring, i tråd med barnehagens verdigrunnlag og gjeldende styringsdokumenter. I tillegg skal utdanningen sørge for at studentene tilegner seg digitale ferdigheter som kreves for å kunne lede og utvikle en barnehage. Her er digital dømmekraft og en etisk forståelse knyttet til digitale medier særlig sentralt. Studenten skal være kritisk til bruk av digitale verktøy.

Digitale verktøy skal støtte opp om samiskspråklighet. Det er en utfordring at det finnes lite av tilpassede digitale verktøy på samisk, så det er viktig å passe på at man ikke

støtter opp om norsk som statusspråk i barnegruppa ved bruk av digitale verktøy. Det finnes en begrenset mengde digitale verktøy på samisk utviklet med barnehage som målgruppe, og utdanningen skal sørge for at studentene gjør seg kjent med det som finnes. Utdanningen skal gi studentene erfaring i å selv utforske, samt selv utvikle verktøy/innhold i verktøy.

4.4 Fordypning

Fordypningen på 30 studiepoeng i siste studieår skal bygge på kunnskapsområdene og bidra til faglig progresjon og økt kompetanse med relevans for arbeidet i samisk barnehage eller barnehager med samiske barn. Samisk pedagogisk grunnsyn og samisk tradisjonell tenkning skal være med. Den skal gi studenten muligheter for videreutvikling av kunnskaper, ferdigheter og kompetanse fra ett eller flere kunnskapsområder. Fordypningen gir studentene muligheter for faglig spesialisering, samtidig som barnehagen får en mer variert kompetanse. Fordypningen skal være relevant og profesjonsrettet for arbeid i barnehagen gjennom bruk av tradisjonelle lærings- og arbeidsmetoder. Utdanningsinstitusjonene utarbeider emnebeskrivelser med læringsutbytter som synliggjør relevant fordypning.

4.5 Bacheloroppgaven

Bacheloroppgaven er lagt til siste studieår. Bacheloroppgaven skal være profesjonsrettet med tematisk forankring i kunnskapsområdene eller i fordypningen. Arbeidet med oppgaven og innføring i vitenskapsteori og metode skal gi øvelse i systematisk og selvstendig arbeid. Det skal til sammen utgjøre 15 studiepoeng. Institusjonene kan synliggjøre studiepoengfesting av lærerutdanningsfagene på studentenes vitnemål.

Bacheloroppgaven skal være rettet mot barnehagehverdagen og være til nytte for framtidig profesjonsutøvelse som barnehagelærer spesielt ifht. samiske barn i både samiske og andre barnehager. Oppgaven skal være forskningsforberedende slik at studenten får kunnskap om relevante forskningsetiske problemstillinger og

forskningsmetoder, som også vil være nyttige for barnehagelærerens ferdighet i å formidle faglig holdbare kunnskaper og innsikter slik yrkesutøvelsen krever.

5.0 Mobilitet

Intern mobilitet mellom studieprogram

I studieplanen må institusjonen være eksplisitt på egne rutiner i forhold til intern mobilitet mellom studieprogram og mobilitet mellom institusjoner. Studiet kan gi rom for utveksling av studenter.

Mobilitet mellom institusjoner

Studentene skal kunne søke om overgang fra en institusjon til en annen etter det andre studieåret. Modellen legger til rette for regionalt samarbeid om ulike profiler og ferdypninger. Studenter som ønsker overflytting fra en institusjon til en annen må få mulighet til innpassing så langt dette lar seg gjøre innenfor rammeplanforskriftens rammer og institusjonenes studieplaner. De to første studieårene skal ha en enhetlig oppbygging som muliggjør mobilitet etter andre studieår.

Internasjonal mobilitet

I utformingen av lokale studieplaner skal den enkelte institusjon legge til rette for et internasjonalt semester ved et urfolkslærested eller ved en annen relevant institusjon. Dette omfatter tilrettelegging for studentutveksling, praksis i utlandet og integrering av globale og flerkulturelle perspektiver i studiet.

5.1 Internasjonalisering

Det er den enkelte institusjon som har ansvar for å legge til rette for gode modeller for internasjonalisering i urfolkskontekst, som et ledd i studiets kvalitetsutvikling. Det er også et institusjonelt ansvar å sikre at det er gode rammevilkår for å ivareta de samiske, globale og flerkulturelle perspektivene i studiet. Urfolksperspektiver skal integreres i utdanningen. Dette innebærer både internasjonalt forskningssamarbeid og samarbeid om emner eller praksisstudier som medfører gjensidig studentmobilitet. Opphold ved andre urfolkslæresteder eller læresteder med spesiell kompetanse innenfor flerspråklighet/språklig revitalisering prioriteres i samisk barnehagelærerutdanning.

Internasjonale perspektiver og urfolksperspektiver skal innpasses i utdanningen.

Studie- og emneplanene og undervisningen skal legge til rette for internasjonalisering

ved lærestedet, for eksempel gjennom engelskspråklig pensum og utenlandske gjesteforskere- eller gjesteforelesere og gjennomgående internasjonale perspektiv.

6.0 Nasjonale retningslinjer for kunnskapsområder

Forskriften om SBLU §2 beskriver de læringsutbyttene som studentene skal tilegne seg i løpet av studiet. Disse skal inngå i studieplanens generelle del.

Læringsutbyttebeskrivelser i de nasjonale retningslinjene skal finne sin form i kunnskapsområdenes emneplaner.

Praksisstudiet er inkludert i alle kunnskapsområdene.

6.1 Barns utvikling, lek og læring

Kunnskapsområdet tar utgangspunkt i samiske læringsforståelser og i den samiske barnehagens verdigrunnlag og skal bidra til den faglige innsikt som er nødvendig for å kunne arbeide pedagogisk med lek, læring, omsorg og danning i et samfunn preget av mangfold, endring og kompleksitet. Kunnskapsområdet omfatter barnehagepedagogiske temaer som kan bidra til å skape et inkluderende fellesskap preget av omsorg, lek, trygghet, anerkjennelse, medvirkning og utforskning. Det er viktig at barnehagelærere har kunnskap om samiske barns livsverden i spenningsfeltet mellom samisk tradisjon og kultur og det moderne og vestlige orienterte samfunnet.

Forståelsen av barns utvikling må sees i lys av historiske, nåtidige og fremtidige perspektiver. Barn er selvstendige aktører med rett til å bli hørt, sett og inkludert i fellesskapet, og til å påvirke og medvirke i egen læring og utvikling. Leken understrekes som en grunnleggende livs- og læringsform med betydning både som egenverdi og som grunnlag for allsidig utvikling og utvikling av selvstendighet. Det legges vekt på miljøets betydning for lek, utvikling og læring der spørsmål som angår mangfold, etnisitet, likeverd, inkludering, likestilling og variasjon inngår.

Kunnskapsområdet integrerer teori og praksis i tematiseringen av barns omsorg, lek, danning og læring og barns behov for omsorg. Forskningsbasert undervisning og erfaring i praksis skal danne grunnlag for kritisk refleksjon over egen profesjonsutøvelse knyttet til individ, relasjoner og system.

Kunnskapsbasen bygger i hovedsak på emner i pedagogikkfaget. Den generelle pedagogikken og den profesjonsrettede barnehagepedagogikken henter temaer, teorier

og begreper fra tilstøtende vitenskapsfag som filosofi, didaktikk, psykologi, sosiologi og sosialantropologi. Læreplanteori og didaktikk behandles i lys av barnehagen formål, innhold og arbeidsformer. Undervisningen tydeliggjør en samisk barnehagepedagogisk tilnærming og bygger på aktuell forskning, erfaringsbasert- og samisk tradisjonell kunnskap .

6.1.1 Læringsutbytte

KUNNSKAP

Kandidaten:

- har kunnskap om sentrale teorier og forskningsbidrag – nasjonalt, internasjonalt og samisk – relatert til barns utvikling, lek, læring og danning, samt innsikt i de gjensidige sammenhengene mellom disse
- har kunnskap om lek som fenomen i barndommen og som en arena for utforskning, vennskap og kontakt mellom barn og mellom barn og voksne
- har kunnskap om observasjon og pedagogisk dokumentasjon som forutsetning for barnehagepedagogisk arbeid
- har kunnskap om barns væremåter, lek- og læringslyst og behov for omsorg, og om hvordan dette har sammenheng med deres interesser, forutsetninger og livserfaringer
- har kunnskap om barn i forskjellige livsfaser fra de yngste til overgang til barnehage, overgang innad i barnehagen og overgangen barnehage-skole/skolefritidsordning
- har kunnskap om ulike samiske områder, samiske barns livsverden, samiske barns dannelsesprosesser og samiske tradisjonelle lærings- og arbeidsmetoder

FERDIGHETER

Kandidaten:

- kan skape, delta i og opprettholde omsorgsfulle relasjoner og vise evne og vilje til innlevelse i og anerkjennelse av hvert enkelt barn

- kan planlegge, grunngi, samarbeide om og reflektere over pedagogisk arbeid i lys av praksiserfaringer, teori og forskning, og inkludere barns erfaringer, interesser og rett til medvirkning i dette arbeidet
- kan analysere og reflektere over barnehagens verdigrunnlag og spørsmål som gjelder sosialt og kulturelt mangfold og det samiske ståstedet
- kan lede pedagogiske prosesser, delta i lek sammen med barn og støtte barns nysgjerrighet og skapende uttrykk, og bidra til trivsel og glede i et trygt og samtidig utfordrende lek- og læringsmiljø

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten:

- kan utøve begynnende profesjonelt skjønn, videreutvikle sin pedagogiske kunnskap og vise evne til å formulere og formidle denne muntlig og skriftlig
- kan vise grunnleggende toleranse, interesse og respekt for barn uavhengig av deres alder, kjønnsidentitet, etnisitet, utseende, funksjonsevne, seksuell orientering og sosial, kulturell, religiøs eller livssynsbasert tilhørighet
- kan analysere og reflektere kritisk over maktforhold og etiske utfordringer som har innvirkning på pedagogisk praksis
- kan analysere og reflektere kritisk over egen profesjonsutøvelse i samspill med barn, personale og foresatte og være en støtte for samiske barns identitetsbygging

6.2 Samfunn, religion, livssyn og etikk

Den samiske barnehagelærerutdanningen skal forankres i samisk kultur og samfunn. Kunnskapsområdet omfatter barnehagens samfunnsmandat og særskilte verdigrunnlag i et samfunn preget av mangfold. Verdiene i barnehagens formålsparagraf og rammeplan er bredt forankret i samfunnet og skal legges til grunn for alt arbeid i barnehagen. Gjennom arbeid med kunnskapsområdet skal studenten tilegne seg innsikt i samfunnet som omgir barnehagen fra lokalt til globalt nivå, om barnehagens plass i det samiske samfunnet, barnehagen som organisasjon og som pedagogisk

virksomhet. Med utgangspunkt i barnehagens arbeid for aktiv deltakelse i et demokratisk samfunn, utgjør forståelse av forholdet mellom individ og samfunn, politiske strukturer, internasjonale konvensjoner, lovverk, mangfold og likestilling grunnleggende tyngdepunkter. Blant de sentrale temaene i kunnskapsområdet er samiske barns oppvekstsvilkår, samisk grunnsyn og stilling i samfunnet, samiske familiestrukturer, sosial ulikhet og barns rettigheter samt personalets oppgaver og ansvar i møte med barn i vanskelige livssituasjoner.

Kunnskapsområdet fokuserer på etikk, ulike religiøse og ikke-religiøse livssyn og ulike kulturers fortellinger og tradisjoner. Kunnskap om og holdninger til ulike samfunn, kulturer, religioner og livssyn utgjør et viktig grunnlag for identitetsdanning og for å kunne forstå og møte mennesker med ulik bakgrunn og fra ulike urfolkssamfunn. Kunnskapsområdet skal bidra til kunnskap om samenes historie som urfolk, og gi kjennskap til ulike samiske kulturer og hverdagsliv.

Etisk og filosofisk grunnlagstenkning med innsikt i ulike menneskesyn og virkelighetsoppfatninger skal bidra til kritisk, etisk refleksjon knyttet til praksis, med og særlig henblikk på personalets møte med barn, foresatte og ansatte.

Kunnskapsbasen bygger i hovedsak på lærerutdanningsfagene pedagogikk, samfunnsfag og religion, livssyn og etikk. Undervisningen skal anvende relevant forskning for kunnskapsområdet og tydeliggjøre en samisk barnehagepedagogisk og fagdidaktisk tilnærming.

6.2.1 Læringsutbytte

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om samiske og norske barnehager, og om barnehagens særskilte verdigrunnlag og hva dette i praksis innebærer, samt kunnskap om samisk kultur, samiske barns rettigheter og urfolksrettigheter
- har kunnskap om utvikling av forholdet mellom det samiske samfunnet og storsamfunnet gjennom tidene

- har kunnskap om samfunnsutviklingen med vekt på velferdsstaten, bærekraftig utvikling, økologisk samisk tradisjonell kunnskap, mangfold, likeverd, likestilling og sosial ulikhet, samt har kunnskap om barndom, barnehage og familie i historisk, nåtidig og fremtidig perspektiv
- har kunnskap om barn i vanskelige livssituasjoner, herunder vold og overgrep og hvordan sette i gang nødvendige tiltak etter gjeldende lovverk
- har kunnskap om samisk grunnsyn og åndelighet, om kristen tro og kulturarv, og om de øvrige verdensreligionene, andre livssyn og filosofi, samt etisk teori, grunnlagstenkning og etisk veiledning
- har kunnskap om internasjonale konvensjoner, samt lover og forskrifter som regulerer barnehagedriften og annet arbeid knyttet til barn
- har bred kunnskap om hva som kjennetegner et inkluderende, likestilt, helsefremmende og lærende barnehagemiljø

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan begrunne, formidle og praktisere muntlig og skriftlig innhold i barnehage
- kan reflektere kritisk over egne verdier, holdninger og væremåter, være bevisst om asymmetriske maktforhold i arbeidet, og handle i samsvar med barnehagens formålsbestemmelse.
- kan formidle fortellinger fra samiske og ulike kulturer og religioner og i samarbeid med hjemmet tilrettelegge for markering av høytider og merkedager etter samisk årstidskalender
- kan samtale med barn om etiske, religiøse, filosofiske og livssynsmessige spørsmål
- kan legge til rette for barns medvirkning og demokratiske dannelsesprosesser
- kan fremme opplevelser knyttet til samiske tradisjoner og læringsmuligheter i lokalsamfunnet og fremme etisk bevissthet og handlingskompetanse med hensyn til digitale utfordringer, miljø og bærekraftig utvikling

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- har innsikt i profesjonsetiske problemstillinger, særlig knyttet til ansvar og respekt
- kan møte etiske utfordringer i barnehagens dagligliv, reflektere kritisk over etiske spørsmål og begrunne sine handlingsvalg
- har tilegnet seg et faglig og profesjonelt grunnlag for å kunne arbeide tverrfaglig og tverretatlig i barnehagen
- kan samarbeide med barn og barns foresatte
- kan gi veiledning i etiske spørsmål til barn og personale med ulik bakgrunn med sikte på å skape et inkluderende fellesskap
- har evne til å se sammenhenger mellom individ, gruppe, nærmiljø og samfunn og relatere disse sammenhengene til praksis
- kan trekke samiske, urfolks, globale, nasjonale, regionale og flerkulturelle perspektiver, preget av respekt og toleranse, inn i barnehagens arbeid
- kan være en støtte for samiske barns identitetsbygging og bidra til å fremme deres rettigheter

6.3 Språk, tekst og matematikk

Kunnskapsområdet omfatter barns matematiske og språklige utvikling, utvikling av dialogiske ferdigheter, barnelitteratur, barns medie- og tekstkultur, samt deres språklige uttrykk, meningsskaping, kreative undring og problemløsning. Disse utviklingsområdene er viktige for barns lek og læring og er avgjørende for at barn kan utvikle relasjoner til andre mennesker og fungere sosialt i et flerspråklig og flerkulturelt samfunn. Elementer ved språk, tekst og matematikk er til stede i barns lek og utforskning og framtrer gjennom et mangfold av kommunikasjonsformer og kroppslige uttrykk. Pedagogisk arbeid med språk, tekst og matematikk skal støtte opp om alle barns lek, læring og identitetsskaping i utvikling av relasjoner og deltakelse i et demokrati.

Kunnskapsområdet kombinerer forskningsbasert, samisk tradisjonell og praksisnær kunnskap. Dette skal bidra til pedagogisk kompetanse i å lede og skape varierte språk-, tekst- og matematikkmiljøer som ivaretar barnehagens rolle som kultur- og tradisjonsformidler. Kunnskapsområdet skal også ivareta barns rett til kulturskaping og medvirkning i utvikling av barnehagens innhold.

Kunnskapsbasen bygger i hovedsak på lærerutdanningsfagene samisk, matematikk og pedagogikk og er forbundet med estetikk og filosofi. Overgangen fra barnehage til skole belyses også.

6.3.1 Læringsutbytte

Kandidaten

- har kunnskap om barns matematiske utvikling, barns muntlige og skriftspråklige språkbruk og språkmangfold, også i flerspråklige og flerkulturelle perspektiv
- har kunnskap om skjønnlitteratur og sakprosa for barn, moderne tekst- og mediekultur og sjangre fra muntlige fortellertradisjoner med særlig vekt på samisk fortellertradisjon
- har grunnleggende kunnskap om lekens og samtalens betydning for barns tekstferinger, språk- og matematikkutvikling og hvordan språk og matematikk brukes som verktøy for utforskning og tenking
- har kunnskap om hvordan barn tilegner seg dialogferdigheter og hvordan de skaper mening med og uttrykker seg gjennom ulike tegnsystemer
- har kunnskap om betydningen av å utvikle positive holdninger til matematikk, språk og språkmangfold
- har kunnskap om matematiske områder som er relevante for barn, også fra et samisk tradisjonelt ståsted ~~perspektiv~~
- har grunnleggende kunnskap om språk-, tekst- og matematikkmiljøets betydning for alle barns lek og deltakelse i hverdagsaktiviteter
- har kunnskap om estetiske og kroppslige aspekter ved barns språklige og matematiske utvikling

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan observere, vurdere, legge til rette for og støtte barns språklige, litterære og matematiske utvikling i lys av barnehagens pedagogiske virksomhet
- er en bevisst rollemodell og samtalepartner som fremmer barns aktive deltakelse, utvikling og danning
- kan skape et inkluderende og variert læringsmiljø for matematisk og språklig utforsking, fortelling og høytlesing, og sikre mangfold i barns opplevelser med litteratur og matematikk, også i et flerkulturelt perspektiv
- har kunnskap om samisk tradisjonell matematikk og kan ta i bruk dette i sin profesjonsutøvelse
- kan veilede, lede og kritisk reflektere over arbeidet med språk, tekst og matematikk i barnehagen
- innehar profesjonsfaglig digital kompetanse

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan utøve pedagogisk ledelse i arbeidet med å inkludere og anerkjenne alle barns språklige, tekstlige og matematiske erfaring
- kan delta aktivt og kritisk i samtidens barnehagefaglige diskusjoner knyttet til språk, tekst og matematikk, samt drøfte etiske og faglig-pedagogiske problemstillinger med personalet, foresatte og eksterne samarbeidspartnere
- er bevisst det språklige, litterære og matematiske lekemiljøets betydning for arbeidet med danning, demokrati og likestilling
- mestrer samisk og norsk muntlig og skriftlig og kan bruke begge språkene i profesjonssammenheng

6.4 Kunst, kultur og kreativitet

Kunnskapsområdet omfatter det å se, forstå og verdsette barns estetiske uttrykksformer, og hvordan studenten kan bli medskaper i en levende barnehagekultur,

med hovedvekt på samisk kulturtradisjon. Barnehagen utvikler sin kultur i samsvar med ulike aktører i duodji-, kunst- og kulturfeltet i lokalsamfunnet og Sápmi forøvrig. Kunnskapsområdet tydeliggjør barnehagelærerens ansvar for å gi barn tilgang til kulturelle tradisjoner og aktuelle strømninger i duodji, kunst og kulturliv.

Utvikling av praktiske ferdigheter, estetisk oppmerksomhet og skapende evner utgjør en sentral del av kunnskapsområdet. Barnehagelæreren har ansvar for at alle barn utvikler et rikt uttrykksrepertoar gjennom allsidige sanseopplevelser, kroppslige erfaringer, tid til lek og eksperimentering, refleksjon og kommunikasjon. Kunnskapsområdets mål er å bruke duodji- og kunstfaglige arbeidsformer i en tydelig profesjonsrolle, som for eksempel å invitere til utforskende og skapende virksomhet og se sammenheng mellom estetiske læringsprosesser og barns lek, læring og danning.

Kunnskapsbasen bygger på samisk barnehagepedagogisk kunnskap og på kunstnerisk utviklingsarbeid og forskning med relevans for kunnskapsområdet og bygger i hovedsak på fagene musikk, juoigan, drama og duodji.

Praksis er integrert i kunnskapsområdet.

6.4.1 Læringsutbytte

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om barnekultur, samisk duodji-, kunst- og kulturtradisjoner, kulturelt mangfold og kulturarv, og innsikt i hvordan duodji, kunst og kultur påvirker barns uttrykksformer
- har innsikt i hvordan samisk grunnsyn i kunnskapsområdet bygger på barns lek og bidrar til deres etiske opplevelser, uttrykksformer, læring og danning
- har kunnskap om duodji både som fag, og som en viktig identitetsdannende og kulturell forankring
- har kunnskap om kommunikasjon, dramatisk lek, samspill, og formidling i duodji- og kunstfaglig arbeid
- har kunnskap om estetiske virkemidler, arbeidsmåter, materialer, instrumenter, verktøy og teknologi i joik, musikk, drama og formidling

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan anvende ulike redskaper, teknikker og materialer fra duodji og forskjellige håndverkstradisjoner og utforske disse i samspill med barn
- kan fremme kreative prosesser og kultur- og naturopplevelser, med fokus på barns skapende aktivitet, helhetlige læring og opplevelse av mestring
- kan bruke sin faglighet til improvisasjon i lek, læring og formidling
- kan skape estetiske helhetlige læringsprosesser med og for barn og medarbeidere, og ivareta etisk refleksjon i planlegging, dokumentasjon og vurdering
- kan skape inne- og uterom som inviterer barn til læring gjennom estetiske opplevelser, improvisasjon, undring, fordypning, utforskning, skaperglede og lek
- kan legge til rette for barns møter med et mangfold av duodji-, kunst- og kulturuttrykk fra fortid og nåtid
- kan stimulere barn til å utforske, leke, lære og skape gjennom digitale uttrykksformer

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- ser barn som kompetente deltakere på samfunnets kulturarena og sikrer barns ytringer og demokratiske rettigheter ved å fremme deres etiske språkformer
- kjenner barnehagelærerens betydning som medskaper, deltaker og rollemodell i barns estetiske læringsprosesser
- kan stimulere barns estetiske væremåte og livsmestring
- kan bygge på utviklingsarbeid og forskning i duodji-, kunst- og kulturfaglig arbeid i barnehagen

6.5 Natur, helse og bevegelse

Kunnskapsområdet omfatter natur, bærekraft, mat, bevegelse og helse i vid forstand. Undring og førstehandserfaringer med ulike naturfenomen og mangfoldet i naturen vil være sentralt, samt barnas livsmestring og danning. Opplevelser og erfaringer i naturen står sentralt i samisk tradisjon. Barn er sanselige og kroppslige i sin væremåte, dette danner utgangspunkt for utforskning, undring, samtale, lek og læring. Sosiale relasjoner mellom barn og mellom barn og voksne i barnehagen henger sammen med blant annet lek, måltidsituasjoner, bevegelsesmessige erfaringer og opplevelser i naturen. En sentral del av profesjonskompetansen er evnen til å observere, analysere og forstå barns utvikling og kroppslige lekekultur, og å bruke denne innsikten på en pedagogisk begrunnet måte for å inspirere og motivere barna. Arbeidet med kunnskapsområdet skal i stor grad være praktisk rettet og bidra til at studentene får et grunnlag for å bli bevisste rollemodeller.

Profesjonskompetansen innebærer også kjennskap til folkehelseutfordringer og skal kunne bidra til at barns psykiske og fysiske helse blir godt ivaretatt. Måltid og matlaging skal gi barn et grunnlag for å utvikle matglede og bidra til å forstå matens opphav, samt å ivareta samiske mattradisjoner.

Videre omfatter kunnskapsområdet hvordan barn gjennom eksperimentering, undring og utfordrende lek i ulike miljø kan ta vare på seg selv, hverandre og naturen, slik at de får et grunnlag for å bidra til bærekraftig utvikling. Sentralt i dette er samisk naturforståelse, erfaringer med og respekt for ulike naturfenomener og naturmangfold, samt det å birget/å klare seg og dádjadit/å finne frem.

Kunnskapsbasen bygger i hovedsak på lærerutdanningsfagene naturfag, fysisk fostring, mat og helse og pedagogikk. Undervisningen skal være forskningsbasert og profesjonsrettet.

6.5.1 Læringsutbytte

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om barns kropp og sanser i lek og læring, og om hvordan en kan skape rom for dette
- har kunnskap om hvordan barn lærer i samspill med miljøet og hvordan en kan initiere og støtte opp om barnas egeninitierte læringsprosesser
- har kunnskap om naturen og hvordan nyttiggjøre seg av den, kroppslig lek, kosthold og helse i et samisk og et flerkulturelt perspektiv, og hvordan dette inngår i en helhet i barnehagen
- har kunnskap om fysiske fenomen, biologisk mangfold og bærekraftig utvikling
- har kunnskap om menneskekroppen, motorikk, helsefremmende arbeid, og helse og livsmestring hos barn
- har kunnskap om mat, matens opphav, samiske mattradisjoner og måltid som pedagogisk ressurs
- har kunnskap om nasjonale føringer for helsefremmende og forebyggende tiltak

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan utforske naturen og eksperimentere med fenomen og reflektere sammen med barn
- kan velge og bruke hensiktsmessige materialer, råvarer, teknikker og redskaper i praktisk arbeid med barn og gjøre bruk av lokale naturressurser
- kan legge til rette for god hygiene, fysisk aktivitet, hvile og varierte måltid i samsvar med nasjonale føringer
- kan reflektere over og ta hensyn til ulike kulturelle perspektiv og mangfold i arbeidet med helse, natur og bevegelse
- kan skape og bruke ulike rom sammen med barn og vurdere risiko av lekemiljø og håndtere ulykker på en hensiktsmessig måte og samtidig legge til rette for barns risikovurdering og mestring

- kan orientere seg i og nyttiggjøre seg av nærmiljøets muligheter til utforsking, lek og bevegelse

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- er medvirkende og inspirerende sammen med barn i deres bevegelseslek og naturopplevelser i sammenheng med erfaringsbasert og samisk tradisjonell kunnskap
- er bevisst på at barnehagens rutiner, kosthold og bevegelsesaktiviteter er sentrale livskvaliteter og helsefremmende faktorer i barnehagen
- er medvirkende og inspirerende sammen med barn i deres bevegelseslek, naturopplevelser, høsting, måltider og i fremme av samiske mattradisjoner

6.6 Samisk språk, flerspråklighet og språkrevitalisering

Barnehagen har stor betydning for språkbevissthet og språkrøkt. For en samisk barnehagelærerutdanning er utvikling og revitalisering av samisk språk og kultur en sentral del. Samisk barnehagelærerutdanning tar hensyn til samisk kulturell kontekst og særtrekk, som skaper verdifulle språklige læringsopplevelser. I samisk kontekst ses språket og kulturen i sammenheng, slik at barna lærer å verdsette og forstå egen kulturarv. Gjennom studiene lærer studentene om språklig bevisst pedagogikk. De kjenner til hvilke konsekvenser ulike språkbakgrunner har for barns læring og forstår betydningen av språklig mangfold.

Den generelle målsettingen med kunnskapsområdet er å forberede studentene til å arbeide som språkbevisste barnehagelærere. Barnehagelærerutdanningen lærer å kjenne til barnas ulike språklige behov og å tilby støtte som svarer til disse behovene. Dette kan innebære tilrettelegging og individuell veiledning, som tar hensyn til barnas språklige og kulturelle bakgrunn.

Gjennom samisk barnehagelærerutdanning skal studentene styrke sine samiske språkferdigheter både praktisk og teoretisk. I utdanningene må det sikres samhandling mellom teoretisk kunnskap, praktisk erfaring, studenters eget pedagogiske arbeid,

faglige arbeid og didaktisk refleksjon. I barnehagens hverdagslige situasjoner bør lek, fortellinger og joik og samiskspråklige sanger benyttes, slik at det skapes verdifulle læringsopplevelser for barna. I utdanningen vektlegges betydningen av samiskspråklighet, flerspråklighet og kulturelt mangfold. Studentene får kjennskap til ulike språk og kulturer, noe som bidrar til å forstå barnas språklige bakgrunn og støtter deres deltakelse i samfunnet. Formålet er å støtte barnets utvikling av språk og identitet, og slik at samisk språk styrker barnets kulturelle og sosiale identitet. Samisk kan være første- eller andrespråket til barnet. Tidlig læring skal ha klare mål for samisk språklighet som kan omfatte språklige ferdigheter, som tale, lesing og skriving, og overføring av kulturelle verdier og tradisjoner.

Kunnskapsområdet bygger primært på fagene i barnehagelærerutdanningen som er samisk språk, pedagogikk og flerspråklighetspedagogikk, men også på andre relevante fag. Utdanningen skal utforske barnehagepedagogiske tilnærminger og fagdidaktisk forskning innen kunnskapsområdet, med praksis som en integrert del.

Barnehagelærerstudenter motiveres til å reflektere over egen utdanning og hvilken betydning den har for barns språkutvikling. Dette legger grunnlaget for en språktilpasset og kulturbevisst pedagogisk praksis i barnehagen.

6.6.1 Læringsutbytte

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om språklig bevisst pedagogikk, barns språkutvikling og språkrevitalisering hos flerspråklige barn og om barnehagelærerens rolle i utviklingen av disse
- har kunnskap om urfolksspråk og minoritetsspråk
- har kunnskap om språkbevisste metoder for barns språklige utvikling
- har kunnskap om utvikling av lese- og skriveferdigheter
- har kunnskap om de samiske språkene og språkrøkt
- har kunnskap om hoveddialektene i nordsamisk
- har kunnskap om språkets formelle strukturer på lyd-, ord- og setningsnivå

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan bruke samisk som muntlig og skriftlig kommunikasjonsspråk i all virksomhet i barnehagen og på alle kunnskapsområdene i barnehagen
- kan bruke samisk i arbeid i barnehagen både muntlig og skriftlig
- kan tilrettelegge for et språklig bevisst læringsmiljø på en pedagogisk begrunnet måte
- kan vurdere og bruke relevante tekster og litteratur
- har kunnskap om samiske muntlige fortellertradisjoner
- kan utvikle læremidler og bruke digitale verktøy i språklig bevist pedagogikk
- kan ta i bruk ulike former for barns begrepsoppbygging
- kan formidle særegne bokstaver og lyder i samisk

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- fremmer og utvider forståelse for språklig toleranse og lærer å verdsette språk som kulturarv, spesielt samiske språk
- arbeider aktivt og språklig bevisst med språkrøkt og formidler kunnskap om samiskspråklighet til medarbeidere, foresatte og samfunnet for øvrig
- kan kartlegge og vurdere enkeltbarns språkutvikling i ett eller flere språk
- mestrer samisk språk både muntlig og skriftlig og kan bruke språket i faglige sammenhenger
- forstår at språkrøkt er en integrert del av sin faglige utvikling

6.7 Ledelse, samarbeid og utviklingsarbeid

Kunnskapsområdet omfatter ledelse og utvikling av barnehagen som lærende organisasjon, samt samarbeid med barn, kolleger, foresatte og eksterne instanser til barns beste. I den samiske barnehagelærerutdanningen er samiske tradisjonelle ledelses-, kommunikasjons- og samværsformer sentrale arbeidsområder.

Kunnskapsområdet skal være forskningsbasert og profesjonsrettet. Kunnskapsområdet vektlegger pedagogisk ledelse og hvordan lederhandlinger kan bidra til å fremme barns lek og styrke barnehagen som lærings- og utviklingsarena. Kunnskapsområdet tematiserer også utviklingen av egen lederrolle.

Det sentrale i kunnskapsområdet er ledelse av læringsprosesser, veiledning og bruk av ulike metoder og verktøy som egner seg til å planlegge, igangsette og lede utviklingsarbeid. Sentralt står også lover, styringsdokumenter og politiske prosesser som styrer og påvirker barnehagens, især den samiske barnehagens samfunnsmandat. Kunnskapsområdet skal gi kompetanse i å reflektere over hvordan profesjonsetiske spørsmål, maktforhold og barnehagens organisatoriske forhold påvirker ledelsesprosesser.

Kandidaten skal kunne vurdere hvorvidt veivalg, arbeidsmåter og tiltak bidrar til å nå barnehagens mål innenfor et mangfoldig barnehagemiljø og som en integrert del av det samiske samfunnet.

Kunnskapsbasen bygger i hovedsak på lærerutdanningsfagene pedagogikk og samfunnsfag.

6.7.1 Læringsutbytte

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om ledelses- og organisasjonsteorier
- har kunnskap om relevant forskning, pedagogiske metoder og verktøy som grunnlag for ledelse, læring og utviklingsarbeid
- har kunnskap om personalledelse, profesjonsetikk, maktforhold, medvirkning og likeverd i demokratiske prosesser i et mangfoldig barnehagemiljø
- har kunnskap om tradisjonell samisk ledelse og kommunikasjons- og samværsformer, om ledelse generelt og om veiledning av mennesker med ulike bakgrunn og ulike forutsetninger
- har kunnskap om hvordan egen ledelse påvirker samarbeidsprosesser mellom barn, foresatte, kollegaer og eksterne instanser

- har kunnskap om hvordan politiske prosesser kan påvirke barnehagens virksomhet og mandat

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan analysere, bruke og kritisk reflektere over lovverk og styringsdokumenter som grunnlag for begrunnelser og beslutninger innenfor et mangfoldig barnehagemiljø
- kan se hvordan strukturelle og kulturelle forhold legger rammer for ledelse og utviklingsarbeid i den samiske barnehagen
- kan vise selvstendighet i å lede veilednings- og samarbeidsprosesser i utviklingsarbeid og pedagogisk arbeid med barn, personale og foresatte
- kan lede, planlegge, gjennomføre og kritisk vurdere et avgrenset utviklingsarbeid i barnehagen selvstendig og i samarbeid med andre
- kan motivere til, veilede i og kritisk reflektere over lek og læringsprosesser i barnehagen.

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- har innsikt i og kan anvende samisk og annen forskningsbasert kunnskap og profesjonsetikk i utvikling av egen lederrolle
- kan lede pedagogisk arbeid og ta beslutninger som fører til utvikling av den samiske barnehagen som lærende organisasjon
- kan identifisere etiske dilemmaer, utøve profesjonelt skjønn og foreta valg som ivaretar barns beste
- kan vurdere hvordan strukturelle og kulturelle forhold i og utenfor organisasjonen legger rammer for ledelse og utviklingsarbeid

Relevante styrings- og bakgrunnsdokumenter

Balto, A. 2023. Samisk oppdragelse: tradisjon, fornyelse, vitalisering. ČálliidLágádus.

Balto, A. & Kuhmunen, G. 2014. Máhttáhit – Omskola dem och oss! – Samisk självbestämmande och samisk ledarskap. ČálliidLágádus.

Barnehageloven. 1995. Lov om barnehager. (LOV-1995-05-05-19). Lovdata.

<https://lovdata.no/LTI/lov/2005-06-17-64>

Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. 2017. Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (FOR-2017-04-24-487).

Lovdata. <https://lovdata.no/forskrift/2017-04-24-487>

Forskrift om samisk barnehagelærerutdanning. 2023. Forskrift om rammeplan for samisk barnehagelærerutdanning. (FOR-2013-08-20-1056). Lovdata.

<https://lovdata.no/LTI/forskrift/2013-08-20-1056>

Foss, V. 2023. Lærerutdanneren som forsvant? En retorisk analyse av styringsdokumenter for barnehagelærerutdanningen. Nordisk Tidsskrift for Pedagogikk og Kritikk, 9. <https://doi.org/10.23865/ntpk.v9.4072>

Følgjegruppa 2017. Barnehagelærerutdanninga. Styrker, svakheiter og gjenstridige utfordringar. Sluttrapport frå Følgjegruppa for barnehagelærerutdanning til Kunnskapsdepartementet. Rapport nr. 5. Bergen: Høgskolen i Bergen

Havnes, A. 2021. Kunnskapsområdene i barnehagelærerutdanningen: En umulig modell? Utfordringer ved faglig integrasjon og profesjonsretting. Nordic Studies in Education, 41(2), 111–129. <https://doi.org/10.23865/nse.v41.2356>

Kunnskapsdepartementet. 2025. Lærerutdanning 2025. Nasjonal strategi for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningene.

Kunnskapsdepartementet. 2024. Flere lærere i barnehage og skole. Strategi for rekruttering til lærerutdanningene og læreryrket 2024–2030.

Kunnskapsdepartementet. 2021. Barnehager mot 2030. Strategi for barnehagekvalitet 2021–2030. [Kunnskapsdepartementet](#)

Kunnskapsdepartementet. 2018. Barnehagelærerrollen i et profesjonsperspektiv – et kunnskapsgrunnlag. Ekspertgruppen om barnehagelærerrollen. [Kunnskapsdepartementet](#). Kunnskapsdepartementet.

Kunnskapsdepartementet. 2017. Lærerutdanning 2025. Nasjonal strategi for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningene. [Kunnskapsdepartementet](#).

Kunnskapsdepartementet. 2017. Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Udir.

<https://www.udir.no/contentassets/7c4387bb50314f33b828789ed767329e/rammeplan-for-barnehagen—bokmal-pdf.pdf>

Kunnskapsdepartementet. 2012. Nasjonale retningslinjer for samisk barnehagelærerutdanning. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Meld.St. 13. 2022-2023. Samisk språk, kultur og samfunnsliv. Kompetanse og rekruttering i barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning. Kunnskapsdepartementet.

Meld.St. 19. 2023-2024. Profesjonsnære utdanninger over heile landet. Kunnskapsdepartementet.

Meld.St. 37. 2020-2021. Samisk språk, kultur og samfunnsliv. Næringsgrunnlag for levende samiske lokalsamfunn. Kunnskapsdepartementet.

NOU 2016:18. 2016. Hjertespråket. Forslag til lovverk, tiltak og ordninger for samiske språk. [Kommunal- og distriktsdepartementet](#)

Pasanen, A., Päiviö, Á.-M., Bals, B.A.B. & Mikkelsen, I.L.S. 2022. Rapport om sterke språkmodeller. Sámediggi, SáMOS -prosjektet.

Sannhet og forsoning: - grunnlag for et oppgjør med fornorskningsspolitikk og urett mot samer, kvener/norskfinner og skogfinner: rapport til Stortinget fra Sannhets- og forsoningskommisjonen: Avgitt til Stortingets presidentskap 01.06.2023 : Dokument 19

(2022-2023). 2023. Vol. Dokument 19 (2022-2023). Oslo. Sannhets- og forsoningskommisjonen.

Sataøen, S. O., & Trippestad, T. A. 2015. Den nye barnehagelærerutdanninga: Bakgrunn, iverksetjing og reformutfordringar. Norsk Pedagogisk Tidsskrift, 99(6), 434–448.

<https://doi.org/10.18261/issn.1504-2987-2019-02-03-02>

Strategi for digital kompetanse og infrastruktur i barnehage og skole: [Strategi for digital kompetanse og infrastruktur i barnehage og skole - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/tema/digitalisering/strategi-for-digital-kompetanse-og-infrastruktur-i-barnehage-og-skole/id2784444/)

Sámi allaskuvla 2021. Oahppoprográmmaplána: Sámi mánáidgárdeoahpaheaddjeoahppu [Programplan: Samisk barnehagelærerutdanning].

UHR. 2023. Informasjon til nasjonale fagorgan om arbeid med nasjonale retningslinjer for lærerutdanning revidert mal for nasjonale retningslinjer (LU_AU sak 23/44).

UHR. 2018b. Felleskapittel – Nasjonale retningslinjer for lærerutdanningane.

[fellestekst-for-retningslinjene-for-alle-typer-av-larerutdanning.pdf](#)

UHR. 2018a. Nasjonale retningslinjer for barnehagelærerutdanning.